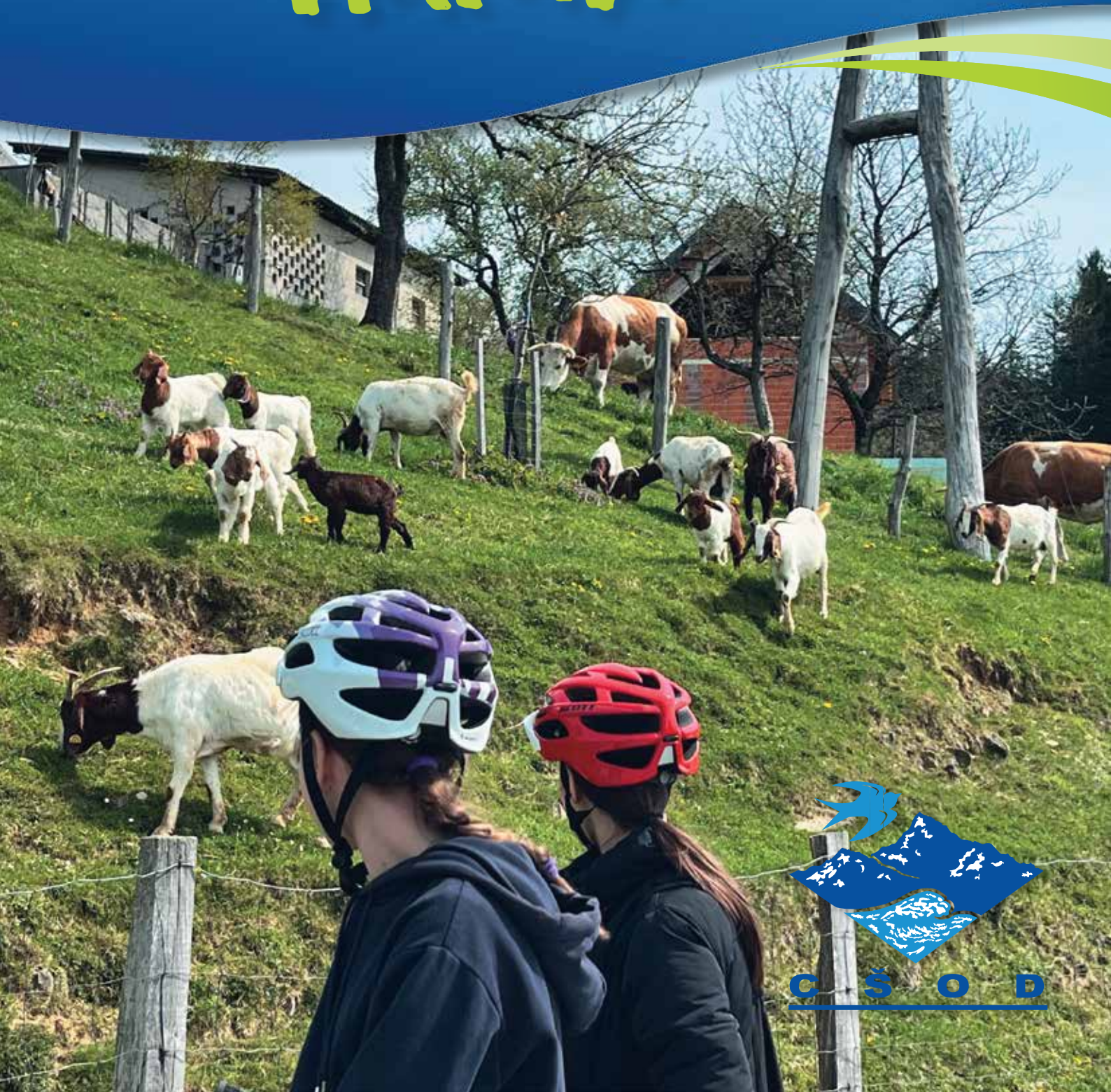
Šola v naravi

CENTER ŠOLSKIH IN OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI

Revija za spodbujanje in razvoj šole v naravi

Letnik XVII, Oktober 2026

C Š O D

Izdajatelj
CENTER ŠOLSKIH IN
OBŠOLSKIH DEJAVNOSTI
Frankopanska ulica 9
1000 Ljubljana
Slovenija

E-naslov: info@csod.si
Spletna stran: www.csod.si
Telefon: 01 2348 600
Telefaks: 01 2348 630

Odgovorna oseba
Domen Uršič, direktor

Uredniška skupina
Petra Banfi, Snežana Jug,
Matej Kodrin, Saša Lotrič

Fotografije
Avtorji prispevkov in arhiv CŠOD

Naslovnica
Snežana Jug

Lektoriranje
Mojca Blažej Cirej

Oblikovanje
Design Demšar, d. o. o.

ISSN 1855-5772

Spoštovane bralke, spoštovani bralci!

Raznolikost prispevkov v tokratni reviji Šola v naravi nakazuje, kako posebne so lahko poti raziskovanja narave. Udeleženci jo opazujejo z višine satelitov in ji prisluhnejo z zaprtimi očmi sredi pohorskega gozda. Primejo jo v roke kot prst, jo berejo iz kamnin Karavank in jo okušajo v jedeh, ki so jih nekoč kuhali koroški knapi. Pod Komno jim ostane v spominu skupaj z vzponom, ki so ga premagali.

Prispevke druži nit: skupno bivanje v naravi. Šola v naravi ni pouk, preseljen pod drugo streho. Je čas, ko si otroci in mladostniki delijo prostor, obroke, naloge in vreme. V tem času spoznajo, da čisto sam težko raziskuješ naravo in da do cilja najhitreje ne pride najmočnejši, ampak tisti, ki znajo stopati skupaj. Sodelovanje v naravi ni izbira, je gradnja skupnosti. Udeleženec se uči skrbeti zase, za svojo opremo, pripravljenost in varnost. Hkrati spoznava, da njegova odločitev ni nikoli samo njegova, saj jo čutijo tudi tisti, ob katerih hodi. Narava je nepredvidljiva: vreme se obrne, pot se podaljša. Takrat odgovornost do sebe in do drugih dobi obliko, ki je nobena učilnica ne more posnemati. Počakamo počasnejšega, ponudimo roko, ravnamo z mislijo na skupno pot.

Zahvaljujem se avtoricam in avtorjem za prispevke, v katerih se kaže predanost izkustvenemu učenju. Narava je prostor učenja skupnega bivanja.

Domen Uršič, *direktor CŠOD*

Šola v naravi pomemben del otroštva

Šola v naravi je zelo pomemben in nepogrešljiv del sodobnega pouka.

Šolo v naravi poznajo v taki ali drugačni obliki po celem svetu. Prvi začetki so bili v petdesetih letih, ko so začeli v Franciji povezovati učenje smučanja in redni pouk. Pri nas je leta 1962 Jože Beslič, svetovalec za telesno vzgojo, predlagal, da naj otroci iz četrtih razredov odidejo za deset dni na morje na plavalni tečaj, iz petih pa za en teden na smučanje. Že naslednje leto so otroci osnovnih šol iz občine Ljubljana Center odšli na plavalni tečaj v Savudrijo in na smučarski tečaj v Gorje. Oba tečaja sta potekala v času rednega pouka.

Leta 1964 se je prvič pojavil izraz »šola v naravi«, in sicer zimska in letna. J. Beslič in J. Mesesnel sta napisala prvi priročnik za šolo v naravi, v katerem so bile poleg športa tudi vsebine drugih predmetov. V Sloveniji smo se torej že od začetka zavzemali, da je šola v naravi vzgojno-izobraževalni proces v polnem obsegu, in ne le učenje smučanja ali plavanja.

Nato je do sredine osemdesetih let sledil velik razmah šole v naravi, po letu 1985 pa občuten padec. Leta 1985 je imelo v Sloveniji 75 %, leta 1986 62 % in leta 1991 le še 20 % šol poletno šolo v naravi. Najpomembnejši vzrok je bila uvrstitev šole v naravi v razširjen, neobvezen program, kot tudi neurejeno financiranje.

Danes šolo v naravi opredeljuje Zakon o osnovni šoli, ki pravi, da je šola v naravi del programa, organizirana kot oblika pouka izven šole.

Trenutno financiranje temelji na kombinaciji sredstev iz državnega proračuna in prispevkov staršev. Država krije del stroškov, povezanih z izvedbo programa, predvsem za učence iz socialno šibkejših okolij, v skladu z merili, ki jih določi ministrstvo za izobraževanje. Občine lahko prispevajo dodatna sredstva glede na svoje zmožnosti. Vsi ti ukrepi ne delujejo stimulativno na razvoj šole v naravi, a kljub temu ta privlačna, koristna in sodobna vzgojno izobraževalna oblika dela živi, se razvija in dviguje kakovost vzgojno-izobraževalnega dela.

Z ustanovitvijo Centra šolskih in obšolskih dejavnosti, ki deluje v okviru Ministrstva za izobraževanje, znanost in mladino, ki tudi zagotavlja sredstva za njegovo delovanje in prostorski razvoj, je postalo organiziranje in načrtovanje šole v naravi precej lažje. Ugodni finančni pogoji, razmeroma dobra tehnična opremljenost in dober pedagoški kader, ki skrbi za športni, družboslovni in naravoslovni program v centrih, so omogočili izvedbo

razmeroma poceni, predvsem pa kakovostnih šol v naravi.

Delo v centrih je organizirano tako, da se največkrat in praviloma prepletajo vsi trije temeljni programi.

Zlasti v športnem delu šole v naravi naj bi otroci doživljali šport predvsem kot način življenja in ne le kot tekmovanje. Različna znanja, ki jih pridobijo ob različnih športnih dejavnostih (smučanje – plazovi, mraz; plavanje – reševanje iz vode; kolesarjenje – CPP itd.), jim lahko koristijo tudi v kasnejšem, vsakdanjem, ne le športnem življenju. Znanje plavanja, smučanja, tehnike gibanja po gorah, športnega plezanja in vseh drugih dejavnosti, ki so v programu šole v naravi, nedvomno pozitivno vplivajo na varnost in samozaščito, na otrokov osebnostni, moralni in socialni razvoj, na njegov zdravstveni status in način preživljanja prostega časa.

Pomemben cilj šole v naravi je z neposrednim izobraževanjem v naravi ter doživljanjem narave in različnih dejavnosti v njej izobraziti in vzgojiti mladega človeka za dejavno življenje v naravi in z njo. Hkrati naj bi znal varovati naravno okolje in njegovo bogastvo, saj bo odnos do narave vgradil v svoj vrednostni sistem.

Varovanje naravne in kulturne dediščine je ena od najpomembnejših nalog ne le šole v naravi, temveč celotnega vzgojno-izobraževalnega sistema.

Vse te pomembne cilje lahko in velikokrat lažje dosežemo v šoli v naravi, ker je to oblika pedagoškega dela, ki omogoča izbiro tistih metod in oblik dela, ki jih pri rednem pouku težje uporabljamo. To so predvsem terensko, skupinsko in projektno delo. Zato mora šola v naravi ostati del sodobne šole.

Samoiniciativnost, iskrenost, kritičnost, izražanje osebnih pogledov spodbuja le sproščeno vzdušje ter situacija oziroma okoliščine, kjer bo otrok lahko, ali bolje rečeno moral odločati, ustvarjati in nenazadnje reševati konflikte in sprejemati kompromise. Prav to omogoča tudi šola v naravi.

Izredno pomembna je doživljajska vrednost šole v naravi. Pri vseh vsebinah. S čustvenim doživljanjem športa, naravoslovnih in družboslovnih vsebin si bodo otroci lažje, uspešneje in trajnejše izoblikovali pozitiven odnos do njih.

Delo vseh učiteljev v šoli v naravi je zelo zahtevno, naporno in odgovorno. Država oziroma šolske oblasti ga premalo cenijo. Pogosto se pojavijo kritike učencev pa tudi staršev, in to praviloma tistih, ki jih moti red in drugačno življenje, kot so ga sicer vajeni. Redke so pohvale in zahvale. A vendar je vredno vztrajati. Pozitivni učinki šole v naravi in lesk v očeh otrok, ki so prišli do novih znanj in spoznanj ter doživetij nedvomno odtehtajo probleme in težave, ki jih ta koristna, a zahtevna oblika vzgojno-izobraževalnega dela prinaša.

Red. prof. dr. Stojan Burnik

Komna učilnica brez sten

Bogatinsko sedlo

Povzetek

Tridnevna šola v naravi za učence 9. razreda Osnovne šole dr. Janeza Mencingerja Bohinjska Bistrica je pomemben del vzgojno-izobraževalnega programa šole. Program na Komni izvajamo že štirinajst let. V tem času se je oblikoval v celovito učno izkušnjo, ki združuje športne, naravoslovne, družboslovne in vzgojne vsebine ter učencem omogoča pridobivanje znanja v avtentičnem gorskem okolju. Dolgoletna tradicija izvajanja programa omogoča njegovo stalno nadgrajevanje, prilagajanje potrebam učencev ter vključevanje primerov dobre prakse, ki so se z leti izkazali za učinkovite.

Ključne besede: Komna, združevanje, gorsko okolje, Triglavski narodni park

Izvedba programa

Temeljni namen šole v naravi v visokogorkem svetu Julijskih Alp ni samo pohodništvo, temveč celostni razvoj učencev. Učenci pridobivajo nova znanja z neposredno izkušnjo, opazovanjem, raziskovanjem in sodelovanjem v skupini. Prvi dan se začne pri koči pri Savici, od koder se učenci peš povzpnejo do Doma na Komni. Že med vzponom spoznavajo pomen pravilne hoje, razporejanja moči, primernega tempa in ustrezne hidracije. Po prihodu na Komno se vključijo v tematske delavnice, ki potekajo na planini Na Kraju. Delavnice izvajajo učitelji spremljevalci, učenci pa so razdeljeni v manjše skupine, ki med posameznimi dejavnostmi krožijo. Takšna organizacija omogoča aktivno vključevanje vseh učencev ter učinkovito povezovanje različnih vsebinskih področij.

Delavnice

Pri delavnici prve pomoči spoznajo najpogostejše poškodbe in zdravstvene težave, s katerimi se lahko srečamo v gorah, ter načine ustreznega ukrepanja. Poseben poudarek je namenjen preventivi, prepoznavanju nevarnosti in pravilnemu odzivu ob nesrečah. Delavnica

Delavnice

orientacije učence seznani z uporabo zemljevida, določanjem smeri in osnovami gibanja v naravi. Pri delavnici vozlov pridobijo praktična znanja, ki so uporabna v planinstvu in vsakdanjem življenju, medtem ko pri vsebinah, povezanih z delovanjem srca, spoznavajo pomen telesne dejavnosti za zdrav življenjski slog ter delovanje srčno-žilnega sistema. Del programa je tudi likovna delavnica, pri kateri učenci z ogljem upodabljajo gorsko pokrajino. Nastale likovne izdelke nato razstavimo v koči. Pomemben del prvega dne so tudi zgodovinske vsebine. Ob predstavitvi dogodkov iz časa prve svetovne vojne učenci spoznavajo pomen soške fronte, življenje vojakov v visokogorju in vpliv vojne na življenje prebivalcev Bohinja. Učenje zgodovine v prostoru, kjer so se dogodki dejansko odvijali, omogoča globlje razumevanje snovi in spodbuja kritično vrednotenje preteklosti. Večerni program vključuje opazovanje nočnega neba. Učenci opazujejo zvezde, ozvezdja, satelite in druge nebesne pojave ter razmišljajo o značilnostih vesolja. Ob tem povezujejo znanja fizike, astronomije in geografije ter razvijajo sposobnost sistematičnega opazovanja naravnih pojavov.

Pohod in spoznavanje Triglavskega narodnega parka

Drugi dan je namenjen celodnevni turi od Doma na Komni do Krnskega jezera in nazaj. Pot poteka skozi raznovrstno gorsko okolje in ponuja številne možnosti za terensko delo. Učenci opazujejo rastlinske in živalske vrste, značilne za visokogorje, ter spoznavajo prilagoditve organizmov na zahtevne življenjske razmere. Med potjo si ogledajo tudi ostanke vojaških objektov iz obdobja prve svetovne vojne. Bunkerji pod Monturo so dragocen zgodovinski vir, ki učencem omogoča vpogled v življenje vojakov na visokogorskih bojiščih. V večernem delu programa sledijo družabne dejavnosti. Učenci razvijajo spretnosti sodelovanja, spoštovanja različnosti, javnega nastopanja in konstruktivne komunikacije. Skupne dejavnosti in socialne igre prispevajo h krepitvi medsebojnih odnosov ter spodbujajo občutek povezanosti, pripadnosti in pozitivnega skupinskega vzdušja. Tretji dan je namenjen pohodu čez območje Doline Triglavskih jezer proti planini Blato. V okviru terenskega dela pri Dvojnem jezeru merijo temperaturo vode in pH-vrednost ter dobljene rezultate primerjajo z meritvami, opravljenimi pri Krnskem jezeru. Tako utrjujejo raziskovalne spretnosti, se seznanjajo z osnovnimi metodami terenskega dela in razvijajo sposobnost interpretacije zbranih podatkov.

Posebna pozornost je namenjena Triglavskemu narodnemu parku. Učenci spoznavajo pomen zavarovanih območij, varovanja naravne dediščine in trajnostnega ravnanja z okoljem. Ob tem razvijajo odgovoren odnos

Krnsko jezero

Pohod

Orientacija

Mala Tičarica

Merjenje

do prostora ter razumevanje občutljive povezanosti med človekom in naravo.

Za učence, ki si želijo dodatnega izziva, je na obeh turah na voljo tudi prostovoljna razširitev ture. Po obisku Krnskega jezera se lahko odločijo za vzpon še na Lanževico, od koder se vračajo prek Lepe Komne mimo znamenitega mrazišča nazaj do Doma na Komni. Tretji dan pa dodatno lahko osvojijo še Malo Tičarico. Odločitev za podaljšani različici poti je povsem prostovoljna in temelji na lastni motivaciji ter pripravljenosti učencev na dodatni telesni napor. Kljub temu se za zahtevnejši različici pohodov vsako leto odloči približno tretjina učencev, v posameznih generacijah pa tudi več kot polovica.

Gorska reševalna služba Bohinj

Pri izvedbi šole v naravi že vsa leta sodelujejo tudi člani Gorske reševalne službe Bohinj, ki nas spremljajo na planinskih turah ter učencem s praktičnimi primeri predstavijo svoje delo. Učenci spoznajo organizacijo gorskega reševanja, postopke ukrepanja ob nesrečah ter pomen odgovornega ravnanja v gorskem svetu. Predstavitev vključuje tudi opremo, ki jo gorski reševalci uporabljajo pri svojem delu, ter prikaz najpogostejših situacij, s katerimi se srečujejo pri reševanju v gorah. Takšno sodelovanje učencem omogoča neposreden vpogled v delo prostovoljnih reševalcev in jih spodbuja k odgovornemu načrtovanju ter varnemu obiskovanju gora.

Zaključek

Šola v naravi na Komni je mnogo več kot le tridnevni pohod. Učencem omogoča pridobivanje znanja, izkušenj in vrednot v avtentičnem gorskem okolju ter pomembno prispeva k razvoju odgovornosti, samostojnosti in sodelovanja. Vsega tega v učilnici ni mogoče razvijati na enak način.

Monika Zupanc,
OŠ Janeza Mencingerja, Bohinjska Bistrica,
tudi avtorica fotografij

Viri in literatura:

Vsi viri so lastni. Literatura ni uporabljena na tak način, da bi potrebovala navedbo virov. Članek temelji na uporabi lastnih izkušenj in znanj.

Kaj nam pove prst?

Raziskovanje tal kot priložnost za izkustveno učenje in sodelovanje.

Povzetek

Prispevek predstavlja raziskovanje prsti kot primer izkustvenega učenja v naravi. S terenskim delom, opazovanjem, meritvami in skupinskim reševanjem nalog učenci spoznavajo lastnosti prsti, njen pomen za okolje ter človekov vpliv nanjo. Dejavnost spodbuja raziskovalni pristop, sodelovanje in povezovanje naravoslovnih vsebin z vsakdanjim življenjem.

Ključne besede: prst, izkustveno učenje, terensko delo, GLOBE, naravoslovje

Prst kot izhodišče za raziskovanje

Sonce, voda, zrak in zemlja so temeljni pogoji življenja. Otroci jih pogosto doživljajo z gibanjem, igro in bivanjem na prostem, manj pogosto pa se ustavijo ob vprašanju, kaj se skriva pod njihovimi nogami. Prav raziskovanje prsti odpira številne možnosti za razvijanje naravoslovnega razmišljanja, ustvarjalnosti in socialnih veščin. Prst ni le podlaga za rast rastlin, temveč živ ekosistem. V njej potekajo številni procesi, ki omogočajo življenje: kroženje vode, razgradnja organskih snovi, zadrževanje hranil in sobivanje neštetih organizmov. Ko učenci raziskujejo prst, ne spoznavajo samo naravoslovnih vsebin, ampak tudi pomen povezanosti in sodelovanja.

Dejavnost se začne s kratkim uvodnim, motivacijskim delom v učilnici. Učenci razmišljajo o tem, zakaj je analiza prsti pomembna in kdo vse jo uporablja. Zakaj bi kmeta, ki redi govedo, zanimalo, kakšno prst ima na svojih travnikih? Zakaj bi nogometni klub naročil analizo prsti na igrišču? Zakaj je kakovost tal pomembna za poljedelca? Ob takšnih vprašanjih hitro ugotovijo, da prst pomembno vpliva na rast rastlin, zadrževanje vode, kakovost pridelka in uporabo prostora. Takšen uvod učence spodbuja k razmišljanju in jih motivira za raziskovanje. Hkrati razvijajo sposobnost povezovanja naravoslovnih vsebin z vsakdanjim življenjem.

Določanje pH prsti

Določanje barve prsti

Od vzorca do ugotovitev

Terensko delo poteka v manjših skupinah. Učenci se odpravijo do gozda, kjer odvzamejo prvi vzorec prsti, drugi vzorec pa vzamejo na obdelanem zemljišču, na primer na njivi. Vzorčenje izvajajo s pomočjo pedološkega svedra.

Na mestu odvzema izmerijo temperaturo tal, zabeležijo čas in lokacijo vzorčenja ter opazujejo značilnosti okolja. Nato določijo posamezne lastnosti prsti: barvo, teksturo, strukturo, velikost skeleta, prekoreninjenost, vlago in prepustnost. Del meritev in opazovanj poteka po protokolih programa GLOBE, ki omogočajo standardizirano zbiranje podatkov in primerljivost rezultatov. Pri določanju lastnosti prsti pa se dejavnost v veliki meri opira tudi na *Priročnik za spoznavanje prsti* avtorjev Ane Vovk Korže in Franca Lovrenčaka (2004), ki sta ga izdala Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru in Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Priročnik predstavlja dragoceno strokovno podlago za terensko raziskovanje tal ter učence usmerja k sistematičnemu opazovanju in vrednotenju lastnosti prsti.

Ko prst v rokah učencev oživi

Prst med učenci pogosto ne sodi med najbolj priljubljene naravoslovne teme. V primerjavi z rastlinami ali živalmi jo mnogi dojemajo kot nekaj samoumevnega, manj privlačnega ali celo umazanega. Določeno zadržanost je mogoče opaziti tudi pri učiteljih, saj je področje tal povezano s številnimi strokovnimi izrazi

Odvzem vzorca prsti in določanje horizontov

in procesi, ki jih je v učilnici včasih težko približati na nazoren način. Zato poučevanje o prsti pogosto ostane pri opisovanju lastnosti in razlagi pojmov.

Ugotavljanje prepustnosti prsti za vodo

Izkušnje kažejo, da se odnos učencev hitro spremeni, ko prst postane predmet neposrednega raziskovanja. Ko jo lahko primejo v roke, jo drobijo, gnetejo, navlažijo, primerjajo njeno strukturo, vonj in barvo ter v njej iščejo žive organizme, postane raziskovanje presenetljivo privlačno. Ni redko slišati komentarje, da se ob tem počutijo kot otroci v peskovniku. Prav neposreden stik z naravnim materialom vzbuja radovednost in raziskovalni duh. Abstraktni pojmi dobijo konkreten pomen, prst pa iz učbeniške vsebine postane nekaj, kar lahko učenci sami opazujejo, merijo, analizirajo in razlagajo.

Delo zahteva sodelovanje vseh članov skupine. Eden bere navodila, drugi pripravlja pripomočke, tretji izvaja meritve, četrti zapisuje … Raziskovanje zato hitro preraste individualno delo in postane proces skupnega reševanja nalog.

Od meritev do razumevanja

Poseben poudarek je namenjen interpretaciji rezultatov. Namesto klasičnega poročanja skupine predstavijo svoje ugotovitve prek izbranega raziskovalnega izziva. Učenci naključno izberejo eno izmed raziskovanih lastnosti prsti in nato najprej predstavijo, kaj so izmerili oziroma določili, zatem pa pojasnijo, kaj ta lastnost pomeni za življenje in uporabo tal. Tako na primer ob prepustnosti razmišljajo o zadrževanju vode, poplavni varnosti ali primernosti tal za športne površine in kmetijstvo. Tak način predstavitve spodbuja razumevanje in ni le naštevanja rezultatov. Učenci se učijo povezovati podatke z njihovim pomenom ter razvijajo sposobnost argumentiranja in javnega nastopanja.

Na koncu dejavnosti skupaj razvrstijo opazovane lastnosti glede na čas spreminjanja. Ugotavljajo, katere se lahko spreminjajo v urah ali dnevih, na primer temperatura in vlaga prsti, ter katere nastajajo zelo počasi – mesece, leta ali celo desetletja, kot sta struktura tal ali razvoj posameznih horizontov. Spoznajo, da lahko z oranjem, okopavanjem, dodajanjem organske snovi, namakanjem ali uravnavanjem pH vrednosti določene lastnosti prsti spreminjamo in izboljšujemo. Tako raziskovanje ne ostane le pri ugotavljanju stanja, ampak učence spodbuja k razumevanju odgovornega ravnanja z enim najpomembnejših naravnih virov.

Zemlja je skupna dobrina, za katero smo odgovorni vsi, njena kakovost pa je odvisna od številnih medsebojno povezanih dejavnikov in ravnanj.

Petra Banfi,
ČSOD Murska Sobota, tudi avtorica fotografij

Viri in literatura:

Literatura ni uporabljena na tak način, da bi potrebovala navedbo virov. Članek temelji na uporabi lastnih izkušenj in znanj.

Merjenje temperature tal

Geopark karavanke – skrivnosti, zapisane v kamninah

Raziskovanje kamnin z aplikacijo Kamencheck

Geopark je geografsko zaokroženo območje, ki ponuja izjemno geološko in geomorfološko dediščino, ki je posebna tako v državnem kot v tudi evropskem in svetovnem merilu. Poleg geološke dediščine so v geoparku pomembne tudi naravne in zgodovinske posebnosti ter arheološka, tehniška in ostala kulturna dediščina, povezana z geološko zgradbo območja. Poslanstvo geoparka je ustrezno varovanje in predstavljanje geološke dediščine, izobraževanje prebivalstva ter spodbujanje k trajnostnemu razvoju območja s tako imenovanim sonaravnim turizmom.

Geopark Karavanke je bil ustanovljen leta 2011 z namenom čezmejnega povezovanja, ohranjanja in promocije izjemne geološke dediščine na čezmejnem območju Slovenije in Avstrije. Tu med alpskima dvatisočakoma Peco in Košuto, na 1067 km^2, v petih slovenskih in devetih avstrijskih občinah sobiva 53 000 prebivalcev. Marca 2013 je Geopark Karavanke postal del Evropske mreže geoparkov (EGN) ter v letu 2015 pridobil prestižni naziv **Karavanke UNESCO Globalni Geopark.**

Karavanke UNESCO Globalni Geopark zaznamujeta predvsem rudarstvo in nahajališča rudnih mineralov. Na območju Pece, Mežice in Obirja so svinčeno in cinkovo rudo pridobivali več kot tri stoletja, kar je pomembno vplivalo na videz pokrajine in življenje tukajšnjih prebivalcev. Območje pa je ljubo tudi zbirateljem mineralov, saj je v Dobrovi pri Dravogradu prvotno najdišče (*locus typicus*) rjavega turmalina dravita, ki je svoje ime dobil prav po tem najdišču, Mežica pa se ponaša z evropsko najbogatejšim nahajališčem minerala wulfenita. In ravno v osrčju tega geološkega raja je naša organizacijska enota Centra šolskih in obšolskih dejavnosti – dom Peca.

Z Geoparkom Karavanke sodelujemo že od samega začetka, kar pomeni, da z geologijo prijateljujemo že petnajsto leto. V okviru projekta je vsako leto razpisana letna tema, ki jo sodelavci geoparka predstavijo v obliki izobraževanja, obogatenega z delavnicami, ki smo ga dvakrat gostili tudi v naši organizacijski enoti. Sodelujoči v projektu tako dobimo strokovno podlago, ki predstavlja temelj za izvajanje delavnic, s katerimi v tekočem šolskem letu izobražujemo predšolsko in šolsko mladino ter lokalno skupnost.

V šoli v naravi se s temo geologije srečamo skoraj pri vseh učnih vsebinah, ki jih izvajamo. Letošnja tema Geoparka Karavanke: „Občuti naravo in varuj njeno srce“ zajema bistvo in poslanstvo našega zavoda. Tako ob raziskovanju gozda, poleg gozdnega spoznamo tudi geološki bonton. V naravi poiščemo rastline, ki ljubijo

Sestavljanje kamninskega kroga

Opazovanje kamnin z geološko lupo

Opazovanje in razvrščanje mineralov

apnenec. S kolesi ali vlakcem v podzemlju Pece raziskujemo skrivnosti, zapisane v kamninah. Na geoloških delavnicah se kalimo v veščinah uporabe najpomembnejših geoloških orodij – vihtimo geološko kladivo in raziskujemo z geološko lupo. Urimo se v prepoznavanju najznačilnejših kamnin geoparka. Na nasipu rudniške jalovine, rudniški haldi, detektivsko pobrskamo za ostanki mineralov. Radovedno raziščemo nastanek fosilov in pogledamo v svet pradavnine, ko so tod vladali dinozavri. Adrenalinski zanesenjaki lahko nad Črno na Koroškem po najdaljši neprekinjeni jeklenici v Sloveniji – Olimplinu poletijo med »Evropo in Afriko«. Za konec vas še s kanuji zapeljemo po reki Dravi, kjer mirno plujete ob državni meji in lahko poskusite, ali je v Avstriji voda prav tako mokra kot doma. Med zanimivim raziskovanjem pa seveda budno pazimo, da nam je ne zagode škrat Perkmandlc, ki vselej rad ponagaja.

Opazovanje in določanje mineralov s stereolupo

Vabim vas v naš koroški raj, kjer kamnine pripovedujejo zgodbe starodavnih oceanov, kjer tektonske plošče merijo moči in kjer škrati in vile še vedno delajo družbo spečemu kralju Matjažu.

***Janja Gril**, CŠOD Peca*

Viri in literatura:

https://www.geopark-karawanken.at/sl/about

https://www.podzemljepece.com/?page_id=495&lang=sl

Satelitski posnetki kot učno gradivo

Pri projektu ESERO Slovenija, ki ga od leta 2023 izvajamo na Centru šolskih in obšolskih dejavnosti s sodobnim učnim gradivom, dejavnostmi na šolah in usposabljanji za učitelje, spodbujamo izkustveno, raziskovalno in medpredmetno učenje. Program s promoviranjem vesolja kot učnega konteksta učencem približuje uporabo znanja v resničnem svetu ter jih spodbuja k razvijanju kompetenc za prihodnost.

Vesoljske agencije in znanstveniki vesoljske tehnologije izkoriščajo tudi za opazovanje dogajanja na Zemlji. Evropska vesoljska agencija je razvila spletni program Copernicus, ki omogoča, da lahko do velike baze satelitskih posnetkov, ki jih ustvarjajo opazovalni sateliti programa Sentinel, dostopa širša javnost. Posnetke je možno na različne načine uporabiti pri izobraževanju – ne samo na višjih stopnjah, ampak tudi pri mlajših učencih.

Tako smo pri ESERO oblikovali delavnico s satelitskimi posnetki in jo preizkusili pri učencih 3., 4. in 5. razreda osnovne šole. Poimenovali smo jo *Slovenija skozi oči satelitov*. Čeprav je zasnova delavnice preprosta, saj vključuje samo natisnjene posnetke in delovni list, so naloge močno motivirale učence.

Dejavnost je razdeljena na štiri dele. Lahko se izvaja skupinsko ali individualno. Na začetku sem na kratko predstavila, kaj so sateliti, kako delujejo in kako nam lahko koristijo. Izkazalo se je, da učenci vedo za satelite, a jim ni zares znano, za kaj vse jih uporabljamo.

Nato so sledile tri dejavnosti s praktično uporabo posnetkov, pri katerih so učenci krepili opazovanje, prepoznavanje značilnosti pokrajine iz ptičje perspektive in zmožnost analiziranja. Za delo so uporabljali delovni list in posnetke.

Prva naloga je poimenovana *Kaj vidim iz vesolja?* Vsaka skupina je prejela štiri različne satelitske posnetke delov Slovenije, na katerih ni bilo nobenih podatkov. Izbrali smo Prekmurje, Obalo, Alpski svet in Posavje. V tabeli na delovnem listu so bile naštete značilnosti pokrajine (cesta, naselje, vas, polje, reka, gore, hribi …), učenci pa so morali ugotavljati, kaj od tega lahko prepoznajo na posameznem posnetku. Posebna kategorija so bili oblaki, saj lahko v brskalniku poiščemo posnetke z delno oblačnostjo. Cilj je bil učence naučiti ločevati med snegom in oblaki. V tabelo je vključena tudi kategorija »ostalo«, kamor so lahko vpisali podrobnosti s posnetkov, ki niso bile izpostavljene (npr. čolni in ladje).

Izkazalo se je, da so otroci imeli največ težav pri ločevanju med cesto in reko, hribi in gorami ter mesti in vasmi. Predvsem se je pokazalo, da nimajo predstave, s kakšne razdalje sateliti opazujejo naš planet. Tako so v morju plavale ribe in delfini namesto ladij, na drugi strani pa so prekmurske vasi postale mesta.

Po pregledu tabele in toliko sedenja prija nekaj gibanja, zato se dejavnost nadaljuje z oblikovanjem Slovenije iz dolge vrvi. Učenci so kaj hitro ugotovili, da naloga ni tako preprosta, kot se sprva zdi. V približke naše države so nato položili satelitske posnetke. Pričakovano so imeli največ težav z umestitvijo posnetka Posavja.

Druga naloga se imenuje *En kraj, štiri barve*. Za reševanje naloge so učenci dobili štiri različne posnetke istega območja, ki vsebujejo tudi napise krajev in zato so videti bolj podobni zemljevidu. Učenci so morali najprej prepoznati večji kraj (Črnomelj), nato pa ugotoviti, kaj posnetki prikazujejo. Pravilen odgovor je *letni časi*. Ugotavljanje rdeče niti je učencem delalo več težav, kot sem sprva predvidevala.

Zadnja naloga z naslovom *Pokrajina skozi čas* zahteva nekaj več analitičnega razmišljanja in sklepanja. Učenci so prejeli tri pare satelitskih posnetkov. Prvi par prikazuje kmetijsko pokrajino leta 2015 in 2025. Na območju je bila izvedena komasacija, zato so se polja povečala in poljske ceste razširile. Opazijo lahko tudi razliko pri reki, ki je leta 2015 zaraščena, leta 2025 pa je občina izvedla širjenje struge, zato so rečno rastje odstranili. Drug par posnetkov prikazuje mesto Lenart v Slovenskih goricah prav tako v letu 2015 in 2025. Učenci so ugotavljali, kako se je mesto širilo in na katerih področjih je potekala širitev. Največ stavb je zraslo v industrijski coni, iz česar so lahko sklepali, da se je mesto industrijsko okrepilo. Če bi imeli čas, bi lahko nadaljevali pogovor v smeri, kaj takšne širitve pomenijo za sam kraj. Zadnji par posnetkov je nekoliko zahtevnejši za prepoznavanje. Prikazuje Cerkniško jezero v dveh obdobjih – kadar se napolni in kadar presahne.

Naloga ni namenjena samo ugibanju in naštevanju sprememb, ampak zahteva, da učenci svoj odgovor zapišejo v obliki krajšega besedila in vključijo ustrezne utemeljitve. Pri prvem paru posnetkov še niso povsem razumeli, kaj se od njih pričakuje, zato sem pomagala z vodeno debato. Pri naslednjih posnetkih so suvereno oblikovali odgovore. Pri Cerkniškem jezeru smo se sproščeno nasmejali vsem ugibanjem.

Naloge, ki so vezane na posnetke, niso nove oz. takšne, s katerimi se učenci še ne bi srečali. Prava vrednost satelitskih posnetkov v šoli ni le v tem, da prikazujejo prostor z druge perspektive, temveč predvsem v tem, da se ves čas posodabljajo. Za isto območje lahko že po nekaj dneh dobimo nov posnetek, kar omogoča spremljanje sprememb skoraj v realnem času. Z uporabo preprostega spletnega pregledovalnika imajo učitelji in učenci ves čas dostop do najnovejših podatkov, brez potrebe po posebni programski opremi ali zahtevnem tehničnem znanju. Satelitski posnetki tako niso samo ilustrativno gradivo, temveč postajajo dinamičen učni vir, ki povezuje pouk z aktualnim dogajanjem v prostoru. Prav ta neposredna povezava med učilnico in resničnim svetom odpira nove možnosti za raziskovanje, kritično razmišljanje in boljše razumevanje sprememb, ki oblikujejo naše okolje.

Andreja Zalokar Žitek,
CŠOD ESERO Slovenija

Ko čuti vodijo besede: branje in razumevanje skozi naravno izkušnjo

Na primeru zgodbe: O Kamilu, ki gleda z rokami

Povzetek

Prispevek raziskuje pomen izvajanja jezikovno-ustvarjalnih dejavnosti v naravnem okolju in ponuja praktične primere poučevanja zunaj klasične učilnice. Gozd postane prostor, kjer se učenci ne le gibljejo, ampak tudi opazujejo, poslušajo, primerjajo, ustvarjajo in izražajo skozi različne jezikovne oblike. Z naravnimi materiali, kot so storži, listje, mah in korenine, razvijajo čutno zaznavanje in obenem bogatijo svoj besedni zaklad. Dejavnosti, kot so zvočni bingo, iskanje skrivne besede, raziskovanje drevesa z zaprtimi očmi in ustvarjanje zgodb ob gozdnih predmetih, so bile zasnovane tako, da spodbujajo povezovanje med čutenjem, razmišljanjem in jezikom. Otroci so pri tem doživeli naravo kot živ prostor zgodb in iger, kjer vsaka veja ali šum lahko postane začetek pripovedi. Posebno vrednost ima tudi medvrstniško sodelovanje, saj dejavnosti zahtevajo skupinsko delo, dogovarjanje in skupno reševanje nalog. Učenci so ob tem razvijali ne le jezikovne, temveč tudi socialne in čustvene kompetence. Prispevek pokaže, da narava ponuja odprto in spodbudno učno okolje, kjer se otroci učijo spontano, z vsem telesom in vsemi čutili. Gozd postane prostor domišljije, raziskovanja in izražanja, kjer jezik oživi v praksi – skozi igro, gibanje in pripoved.

Ključne besede: učenje v naravnem okolju, branje v naravi, slepota, čutna pot, scenski prostor

1 Uvod

Naravno okolje ponuja bogastvo čutnih izkušenj ter nestrukturiranih materialov in objektov. Otroci jim pripisujejo simbolni pomen in jih uporabljajo na najrazličnejše načine. Izkušnje v naravnem okolju spodbujajo celostni razvoj otroka, saj omogočajo otrokov napredek na kognitivnem, estetskem, senzoričnem, motoričnem, socialnem in čustvenem področju (Wilson, 2008).

Učenje v naravnem okolju vsebuje številne prednosti. Pri učnem procesu povečujejo zbranost učencev. Mirno okolje pomaga izboljšati pozornost in zmanjšati moteče dejavnike. Za učence, ki imajo težave s koncentracijo, tovrstno učenje pripomore k umirjanju misli (Jeklar, 2012).

Glavni namen dejavnosti je bil spodbuditi branje ter učni proces v naravi. Učenci so opazovali skriti predmet, iskali pomen besede in pri tem razvijali pozornost, razumevanje ter tvorjenje vprašanj in odgovorov. V varnem okolju so vadili javni nastop in tvorili kratke obnove v tretji osebi, s čimer so krepili samozavest in govorno izražanje.

Oblikovali so scenski prostor, kar jim je omogočilo ustvarjalno izražanje in skupinsko delo. Spoznali so Braillovo pisavo ter z njo sestavljali besede, kar je prispevalo k razumevanju drugačnosti. S pomočjo tipa in vonja so prepoznavali naravne elemente in svoje sošolce, kar je okrepilo njihovo zaznavanje in uporabo čutov pri učenju.

2 Osrednji del besedila

2.1 Uvodni del

V okviru mednarodnega projekta Naša mala knjižnica smo pri pouku v naravnem okolju obravnavali zgodbo Tomasza Matkowskija, z naslovom: O Kamilu, ki gleda z rokami. Ta zgodba otroke uči strpnosti, jih spodbuja, naj sprejemajo druge takšne, kot so. Knjiga je pomembna tudi za tiste, ki so drugačni ali pa so izključeni s strani vrstnikov. Vsebina zgodbe govori o petletnem dečku, ki je od rojstva slep. Rodil se je v spodbudnem okolju. Starši so želeli, da se vključuje v vse aktivnosti kot njegovi vrstniki. Prilagodili so mu dejavnosti, tako da je lahko samostojno nahranil domačo žival, pripravil pogrinjke za obroke, odšel v muzej in si »ogledal« kipe, zunaj s prijatelji igral nogomet . . .

Dejavnosti v gozdu smo začeli z nizom čutnih iger, s katerimi smo učencem omogočili, da naravo začutijo na celosten, veččuten način. Najprej so se preizkusili v zvočnem bingu, kjer so prisluhnili zvokom gozda – petju ptic, šumenju listja, škripanju vej, oddaljenim korakom ... Ko so učenci zaslišali vse zvoke s kartice, so zaklicali »bingo«. Dejavnost jih je spodbudila k natančnemu poslušanju in večji pozornosti do zvokov v naravi.

Sledila je igra z gozdno čutno škatlo, v kateri so se skrivali različni naravni materiali: mah, storži, listi, želod in koščki lubja. Učenci so z zaprtimi očmi segali vanjo, predmet otipali in opisovali njegove lastnosti, medtem ko so sošolci s postavljanjem vprašanj poskušali ugotoviti, za kateri predmet gre. Dejavnost je razvijala njihovo sposobnost opisa, logičnega sklepanja in uporabe tipa kot zaznavnega vira.

V tretji igri – »Prepoznaš svoje drevo« – so učenci v parih s pomočjo tipa, vonja in spomina poskušali prepoznati drevo, ki so ga prej otipali z zavezanimi očmi. Naloga jih je spodbudila k bolj zavestnemu doživljanju narave, urila pa je tudi orientacijo in zaupanje med sošolci.

Ko so bili učenci že dovolj sproščeni, zbrani in senzorično vpeti v okolje, smo se skupaj odpravili do skrivnostnega predmeta – starega štora. Učenci so se razvrstili v dva kroga: notranji krog je štor opazoval in začel opise z »Opazim, da . . .«, zunanji krog pa je postavljal vprašanja, ki so se začela z »Zanima me, . . .«. Po določenem času smo vlogi zamenjali. Učenci so z vsako ponovitvijo opazili več podrobnosti: barve mahu, luknje od žuželk, sledove gnilobe, razpoke v lubju. Zanimalo jih je, kaj se je zgodilo z drevesom, kako dolgo tam leži, ali je hladen, vlažen, hrapav. Štor so lahko tudi otipali in o njem razmišljali kot o delu naravne zgodbe.

Poleg skrivnostnega predmeta je v bližini učence čakala tudi skrivna beseda, a je sprva niso opazili. Ko sem jih spodbudila, naj pogledajo, ali v naravnem okolju morda prepoznajo oblike, ki spominjajo na črke, so med vejami in debli odkrili sestavljeno besedo »vid«. Navdušeni so opazili, da je bila ta beseda sestavljena iz debelejših vej, razporejenih na tleh, kar jim je ponudilo dodatno spodbudo za opazovanje in povezovanje.

Sledil je pogovor o vidu. Ponovili smo snov o čutilih, kako vidimo. Našteli smo tudi druga čutila in opisali bolezni vida. Povedali smo, na kakšen način lahko oslepimo. Kritično smo razmišljali o doživljanju sveta

Slika 1: Skrivnostna beseda »vid«

med tistimi, ki vidijo in tistim, ki ne. Pogovarjali smo se o izzivih, s katerimi se srečujejo slepi pri opravljanju določene naloge. Učencem je bila tema zanimiva. Pripovedovali so tudi o lastnih izkušnjah s slabovidnostjo.

2. 2 Osrednji del

V osrednjem delu so učenci izvajali naloge, ki so vključevale vsebine iz slovenščine, likovne umetnosti in naravoslovja in tehnike. Z nalogami so krepili tudi socialne odnose.

2.2.1 Spoznavanje vsebine zgodbe

Učence sem razdelila v dvojice. Naloga vsake dvojice je bila, da preberejo poglavje O Kamilu, ki gleda z rokami. Po branju je dvojica oblikovala naravni scenski prostor, ki je sovpadal z vsebino prebranega. Iz naravnega materiala so oblikovali: pogrinjek, nogometno igrišče, razstavo kipov, tobogan, dečka na kolesu … Učenci so v paru pred scenskim prostorom predstavili kratko obnovo prebranega po poglavjih. Z obnovami so vsi učenci spoznali vsebino celotne zgodbe.

Slika 2: Izdelava scenskega prostora - Pogrinjek

2.2.2 Braillova pisava iz naravnih materialov

Učencem sem predstavila abecedo slepih na listu papirja. S kamni sem sestavila besedo Kamil v Braillovi pisavi. S pomočjo Braillove abecede so učenci ugotovili, kaj piše.

V naslednji nalogi je vsaka dvojica sestavila besedo z naravnimi elementi. Predstavila jo je drugi dvojici. Ta je ugotavljala, kaj piše. Učno uspešnejši učenci so sestavljali stavke, ki so jih drugi prebrali.

2.2.3 Čutna pot

Učenci so bili razdeljeni v dvojice. Eden v paru je nosil prevezo čez oči, drugi ga je vodil krajšo razdaljo do napete vrvi, na kateri so bili pritrjeni naravni elementi: storž, mah, list, skorja debla, goba. Učenec s prevezo čez oči, je moral s pomočjo tipa ali vonja moral ugotoviti, kaj je pritrjeno. Ko je ugotovil, sta vlogi zamenjala.

Slika 3: Braillova abeceda oblikovana s kamenčki

Slika 4: Sestavljanje besed z naravnimi elementi

Drugi učenec je vodil prvega do druge vrvi, na kateri so bile pritrjeni: smrekova vejica, želod, kamen, veja.

Sledil je pogovor o njihovem počutju. Učenci so poročali, ali so prepoznali vse naravne elemente. Pogovorili smo se o njihovem počutju, ko jih je vodil sošolec in niso uporabljali vida. Zanimalo me je njihovo razmišljanje o doživljanju sveta tistih, ki ne vidijo.

Slika 5: Prepoznavanje naravnih elementov s tipom in vonjem

2.3 Zaključni del - igra slepa miš

Določili smo učenca, ki je bil Slepa miš. Čez oči smo mu dali prevezo. Ostali učenci so bili okoli zbrani v krogu okoli njega. Učenec v sredini se je nekajkrat zavrtel okoli sebe. Približal se je do naključnega sošolca in ga s tipom skušal prepoznati. Če ga ni prepoznal, se je izbrani sošolec oglasil. Slepa miš je skušala prepoznati izbranega sošolca s pomočjo znanega glasu.

3 Zaključek

Branje v naravnem okolju predstavlja dragoceno izkušnjo, ki ponuja številne prednosti. Spodbuja radovednost, kreativnost in izboljšuje koncentracijo. Omogoča tudi fizično aktivnost, kar prispeva k celostnemu razvoju otrok in krepi njihovo povezanost z okoljem. V sproščenem okolju se učenci med seboj pogovarjajo o vsebini, delijo mnenja in gradijo medsebojne odnose.

Učenci se morajo na učenje v naravnem okolju navaditi. S tem namenom smo večkrat odšli v gozd. Pred vsako izvedbo dejavnosti sem učencem omogočila krajši prosti čas. Tako so se navadili na moteče dejavnike, kot so šumenje listov pod nogami, oglašanje ptic in bližnjih domačih živali v ogradi, glasovi mimoidočih, zvok avtomobila ... To je pozitivno vplivajo zlasti na učence s šibko koncentracijo.

Pri dejavnostih v naravnem okolju je potrebno več pozornosti nameniti učencem, ki imajo šibko pozornost in tistim, ki imajo težave na vedenjskem področju. Te učence sem razdelila v dvojice z učencem, ki je lažje vodljiv. Za varnost teh dvojic sem poskrbela tudi s svojo fizično prisotnostjo in stalnim usmerjanjem.

Za uspešno načrtovanje učenja na prostem je pomembno, da so aktivnosti dobro načrtovane in prilagojene vremenskim razmeram. Zanimivo bi bilo izvesti dejavnost učne poti tudi v dežnih razmerah. Spremenjen dejavnik bi zagotovo vplival na izvedbo učne dejavnosti, zlasti na prepoznavanje naravnih elementov in v počutju v naravnem okolju. Izkušnja v dežju bi bila tudi dodana vrednost pri razmišljanju o življenju slepih.

***Tanja Črnivec**, OŠ Stična*

Viri in literatura:

Małkowski, T. (2023). O Kamilu, ki gleda z rokami. KUD Sodobnost International. NUK Ljubljana.

Jeklar, A. (2012). Spodbujanje čutnih zaznav pri predšolskih otrocih v naravnem okolju. Univerza v Ljubljani. Pedagoška fakulteta.

Korban Črnjavič, M. in Hus, V. (2009). Stališče učiteljev do izkustvenega učenja in poučevanja predmeta spoznavanje okolja. Revija za elementarno izobraževanje, 2, (1), 73–81.

Wilson, R. (2008). Nature and young children. Great Britain. MPG Books.

Aktivno učenje v gozdu

Povzetek

Šola v naravi je pomembna oblika aktivnega in izkustvenega učenja, saj učencem in dijakom omogoča pridobivanje znanja neposredno v naravnem okolju. Učenje poteka na terenu, v manjših skupinah, kjer imajo učenci možnost raziskovati, opazovati in doživljati naravo z lastnimi čutili. V gozdu se z različnimi dejavnostmi, raziskovalnimi nalogami in didaktičnimi igrami učijo o rastlinah, živalih ter pomenu gozda. Takšen način dela spodbuja samostojnost, sodelovanje, kritično razmišljanje in socializacijo. Neposredna izkušnja pomembno prispeva k boljšemu razumevanju učnih vsebin ter trajnejšemu pomnjenju pridobljenega znanja.

Ključne besede: šola v naravi, aktivno izkustveno učenje, socializacija

Aktivno učenje v gozdu

V tem prispevku bi rada predstavila naravoslovno vsebino Gozd, ki jo izvajamo za učence od 6. do 9. razreda in za dijake srednjih šol. Delo poteka na terenu v našem čudovitem pohorskem gozdu. Učenci se s pomočjo različnih oblik in metod dela učijo o značilnostih gozda, o rastlinskih in živalskih vrstah v gozdu in o pomembnosti gozda. Pri tem se krepi medsebojno sodelovanje in socializacija, vzpodbuja kritično razmišljanje in izkustveno učenje za trajnostni razvoj.

V sodobnem času otroci in mladostniki velik del dneva preživijo pred zasloni različnih elektronskih naprav. Zaradi hitrega življenjskega tempa in vse večje uporabe tehnologije imajo pogosto manj stika z naravo kot generacije pred njimi. Šola v naravi je zato dragocena priložnost, da učenci ponovno vzpostavijo stik z naravo, ter z neposredno izkušnjo pridobivajo nova znanja in spretnosti.

Pomemben del programa šole v naravi je terensko delo v gozdu. Delo učencev poteka v manjših skupinah, kjer skupaj raziskujejo gozdno okolje in rešujejo različne naloge. Takšna oblika dela spodbuja sodelovanje, medsebojno komunikacijo in razvijanje socialnih veščin. Ob skupnem delu se učijo poslušati drug drugega, izražati svoja opažanja ter iskati skupne rešitve. Delo v skupini krepi občutek pripadnosti in spodbuja razvoj dobrih medsebojnih odnosov.

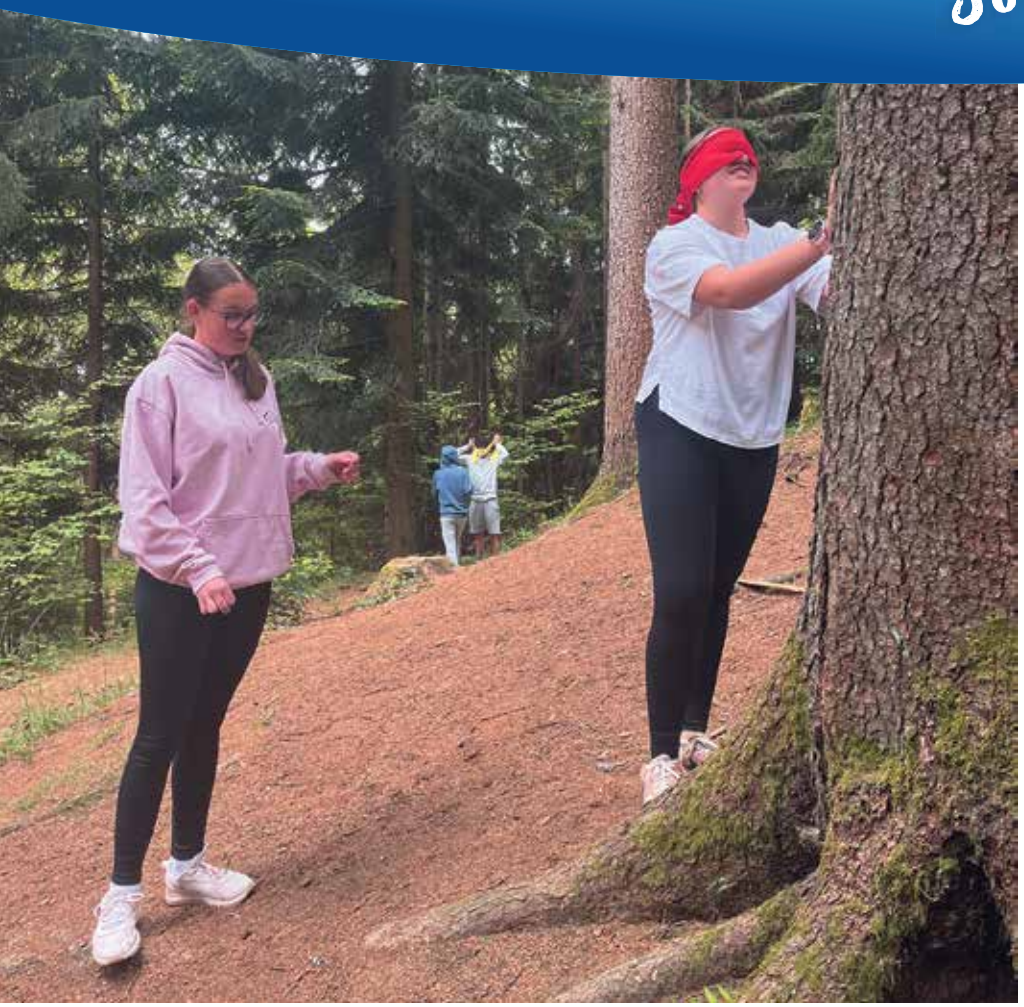
Ena izmed osrednjih dejavnosti je spoznavanje rastlin in živali, ki živijo v gozdu. Učenci na terenu opazujejo različne vrste dreves, grmovnic, zelišč ter gozdnih živali. S pomočjo določevalnih ključev in strokovne literature prepoznavajo in določajo posamezne vrste in spoznavajo njihove značilnosti. Neposredno opazovanje organizmov v njihovem naravnem okolju omogoča boljše razumevanje učnih vsebin kot samo učenje iz učbenikov.

Določanje rastlin v gozdu

Iskanje črk v naravi

Slepa hoja

Pomemben del raziskovanja predstavlja tudi preprosta analiza gozdnih tal. Učenci opazujejo sestavo tal, iščejo različne organizme, ki živijo v stelji, in jih določajo, ter ugotavljajo, kako pomembno vlogo imajo tla za življenje v gozdu. Ob tem razvijajo raziskovalne spretnosti, sposobnost opazovanja in kritičnega razmišljanja. S pomočjo vprašanj in pogovorov razmišljajo o povezanosti vseh živih bitij v ekosistemu ter o vplivu človeka na naravno okolje.

Izdelava portreta

Poseben poudarek namenjamo tudi razmišljanju o pomenu gozda. Učenci spoznavajo številne funkcije, ki jih gozd opravlja za človeka in naravo. Gozd ni le življenjski prostor številnih organizmov, temveč pomembno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, kakovosti zraka in vode ter blaženju podnebnih sprememb. S pogovori in različnimi aktivnostmi razvijajo odgovoren odnos do narave in se zavedajo pomena trajnostnega ravnanja z okoljem.

Učenje v gozdu pa ne poteka samo z raziskovalnimi nalogami, temveč tudi prek različnih aktivnosti in didaktičnih iger, ki učencem omogočajo, da naravo doživijo z vsemi čutili. Ena izmed priljubljenih dejavnosti je poslušanje zvokov narave z zaprtimi očmi. Učenci se za nekaj minut umirijo in pozorno prisluhnejo dogajanju okoli sebe. Poskušajo prepoznati petje ptic, šumenje listja, veter med krošnjami ali druge zvoke iz okolice. Takšna dejavnost spodbuja koncentracijo, umirjanje in razvijanje pozornosti.

Zelo zanimiva je tudi slepa hoja, pri kateri učenci hodijo v paru. Eden izmed njih ima zavezane oči, drugi pa ga varno vodi po gozdu. Pri tem se razvijata zaupanje in sodelovanje med njimi, hkrati pa posameznik okolje zaznava na drugačen način. Pozornost usmeri na tip, vonj in sluh, kar omogoča globlje doživljanje narave.

Med dejavnostmi je tudi iskanje naravnih materialov na določeno črko. Udeleženci morajo v omejenem času poiskati čim več predmetov iz narave, katerih ime se začne z izbrano črko. Igra spodbuja opazovanje okolice, ustvarjalno razmišljanje in timsko sodelovanje.

Veliko ustvarjalnosti pa prinaša dejavnost, pri kateri iz naravnih materialov izdelujejo slike, portrete ali različne umetniške kompozicije. Pri tem uporabljajo liste, vejice, storže, kamenčke, mah in druge naravne materiale, ki jih najdejo v okolici. Takšno ustvarjanje spodbuja domišljijo, estetsko izražanje ter krepi povezanost z naravo.

Zaključek

Izkušnje kažejo, da aktivno učenje na prostem pomembno vpliva na kakovost pridobljenega znanja. Učenci si vsebine bolje zapomnijo, saj jih povezujejo z lastnim doživljanjem. Neposreden stik z naravo pozitivno vpliva tudi na njihovo telesno in duševno počutje ter spodbuja zdrav življenjski slog, hkrati razvijajo samostojnost, odgovornost in sposobnost sodelovanja.

Šola v naravi je zato pomembna dopolnitev pouka v učilnici. Z aktivnim raziskovanjem, sodelovanjem in neposrednim doživljanjem narave učenci pridobivajo dragocene izkušnje, ki prispevajo k njihovemu celostnemu razvoju. Gozd in narava tako postaneta učilnica brez sten, v kateri znanje nastaja z izkušnjo, raziskovanjem in medsebojnim sodelovanjem.

Danica Jurič,
CŠOD Gorenje, tudi avtorica fotografij

Viri in literatura:

Vsi viri so lastni. Literatura ni uporabljena na tak način, da bi potrebovala navedbo virov. Članek temelji na uporabi lastnih izkušenj in znanj.

Živali v gozdu

Vloga aktivnih počitnic pri razvoju samostojnosti in socialnih veščin

Povzetek

Namen prispevka je predstaviti program aktivnih počitnic na CŠOD Gorenje, ki ga vsako leto izvajamo v dveh terminih. Program poteka v obliki taborjenja za otroke, stare od 8 do 11 let, v skupinah po 29 otrok. Vključuje principe trajnostnega razvoja ter dejavnosti, ki jih otroci v šoli ali domačem okolju redkeje izkusijo. Z različnimi aktivnostmi otroci krepijo samostojnost, timsko sodelovanje in socialne veščine, spoznavajo taborniški način življenja ter preživljajo čas v naravi. Pedagoški delavci se pri svojem delu srečujemo z vse več izzivi, saj število otrok s težavami pri prilagajanju in socialnem vedenju narašča. Zato imamo pomembno vlogo pri njihovem osebnostnem razvoju – spodbujamo zdrav življenjski slog in jim pomagamo pridobivati znanja za uspešnejše soočanje s sodobnimi izzivi. Dnevne refleksije kažejo, da bivanje v naravi in raznovrsten program pomembno prispevata k večjemu zadovoljstvu otrok.

Ključne besede: aktivne počitnice, socializacija, gibanje

Program

Program aktivnih počitnic na CŠOD Gorenje se začne s prihodom otrok, ki jih nato odpeljemo na taborni prostor na jasi v gozdu, približno dvajset minut hoje od doma. Oprema za tabor je izposojena, otroci pa s seboj prinesejo osebne stvari in spalno vrečo. Postavljanje tabora je prva skupna naloga, pri kateri otroci ob podpori učiteljev sodelujejo pri postavitvi šotorov. Nekateri se s tem srečujejo prvič, drugi že imajo izkušnje, vendar je za vse to pomembna učna izkušnja. Za urejeno in prijetno bivanje skupaj oblikujemo pravila, določimo dežurstva ter se dogovorimo o skrbi za red in čistočo. Ob tem oblikujemo tudi seznam želja, ki prispeva k dobremu počutju skupine.

Socializacija

Pomemben del prvega dne so spoznavne socializacijske igre, ki spodbujajo povezovanje med otroki in jim pomagajo pri vključevanju v skupino. Igre temeljijo na sodelovanju in izražanju občutkov, po vsaki aktivnosti pa sledi pogovor o doživljanju. Vključevanje v igre je prostovoljno, saj želimo ustvariti varno in spodbudno okolje. Takšne dejavnosti pripomorejo k razvoju soci-

Plezanje po drevesu

Izdelava bivakov

alnih veščin, strpnosti, k medsebojnemu sprejemanju ter lažjemu navezovanju stikov. Hkrati omogočajo učiteljem, da otroke spoznajo v drugačnih okoliščinah in bolje razumejo njihovo vedenje v skupini.

Aktivnosti

Vsakodnevno življenje na taboru vključuje tudi pripravo obrokov. Čeprav večino hrane zagotovi CŠOD, otroci sami pripravijo dve večerji. Prva vključuje kuhanje enolončnice, kjer vsak otrok dobi določeno nalogo, druga pa pripravo hrenovk na tabornem ognju. Kuhanje otrokom omogoča razvijanje samostojnosti, sodelovanja, ustvarjalnosti in osnovnih življenjskih spretnosti. Izkazalo se je, da otroci z večjim veseljem pojedo obrok, ki so ga pripravili sami, ob tem pa se krepijo tudi socialne vezi, saj skupni obroki spodbujajo druženje in sproščen pogovor.

Med gibalnimi dejavnostmi ima posebno mesto hoja po traku (slackline), ki razvija ravnotežje, koordinacijo in koncentracijo. Otroci se postopno učijo premagovanja strahu, ki ga zmanjšujemo z varno postavitvijo in prilagojenimi vajami. Dejavnost poteka z različnimi igrami sodelovanja, kjer otroci krepijo samozaupanje, strpnost in medsebojno pomoč. Pomemben del vsake aktivnosti je tudi refleksija, saj otroci tako ozavestijo svoje občutke in napredek.

Program dopolnjujejo tudi cirkuške veščine, ki temeljijo na elementih gibanja, ustvarjalnosti in igre. Otroci se seznanijo z različnimi rekviziti, kot so žonglerske žogice, diabolo, obroči ali monocikel, ter razvijajo koordinacijo, ravnotežje, koncentracijo in vztrajnost. Na koncu pripravijo kratek skupinski nastop, ki dodatno spodbuja samozavest in ustvarjalno izražanje. Rekviziti so jim na voljo tudi v prostem času, kar spodbuja aktivno preživljanje prostih trenutkov.

Pomembna dejavnost na taboru je tudi plezanje po drevesih, ki je naravna oblika gibanja. Ob ustreznem varovanju otroci razvijajo telesno moč, ravnotežje, prostorsko predstavo ter sposobnost reševanja problemov. Dejavnost prispeva k razvoju samozavesti, vztrajnosti in občutku uspeha, hkrati pa krepi stik z naravo in spodbuja pozitiven odnos do gibanja.

Taborniške veščine so osrednji del programa. Taborni ogenj spremlja celoten potek tabora, pri čemer otroci spoznajo varno ravnanje z ognjem, pripravo kurišča in pomen odgovornosti. Posebnost je tudi prostovoljno

Taborni ogenj

Hoja po traku

nočno dežurstvo, kjer otroci v parih skrbijo za ogenj. Postavljanje bivakov spodbuja ustvarjalnost in sodelovanje, saj otroci z uporabo naravnih materialov v skupinah oblikujejo začasna zavetja. Pomembna dejavnost je tudi orientacija, pri kateri otroci v skupinah sledijo označeni poti in rešujejo naloge na vmesnih točkah. S tem razvijajo samostojnost, sposobnost odločanja in timsko delo.

Celoten program temelji na aktivnem učenju v naravi, kjer otroci s pomočjo izkušenj razvijajo različne spretnosti, krepijo samozavest ter gradijo pozitivne odnose. Tak način dela pomembno prispeva k njihovemu zadovoljstvu in celostnemu razvoju. Aktivne počitnice v naravi so za mnoge otroke prva izkušnja samostojnosti in bivanja brez staršev. Ob vsakodnevnih nalogah, kot so postavljanje šotorov, priprava obrokov in skrb za red, razvijajo odgovornost ter osnovne življenjske spretnosti. Sproščeno okolje omogoča pristnejše odnose med otroki in učitelji, kar pozitivno vpliva na sodelovanje ter osebnostni in socialni razvoj.

Program ponuja številne priložnosti za učenje novih veščin, kot so taborništvo, gibanje in ustvarjalne dejavnosti. Otroci ob tem krepijo samozavest, razvijajo skupinski duh ter odkrivajo načine za aktivno preživljanje prostega časa. Pomemben vidik je tudi stik z naravo, saj otroci spoznavajo njen pomen in se učijo trajnostnega ravnanja.

Večerni pogovori in refleksije omogočajo izražanje občutkov, razvijanje empatije ter boljše razumevanje sebe in drugih. Čeprav tabor traja kratek čas, otroci odidejo z močno pozitivno izkušnjo, novimi prijateljstvi in znanji, ki jim pomagajo pri soočanju z vsakodnevnimi izzivi in njihovem nadaljnjem razvoju.

***Gregor Kotnik**, ČŠOD Gorenje*

Viri in literatura:

Burnik, S., Petrovič, D., Gratej, L., Zubin, A., Jereb, B. (2012). ABC dejavnosti v naravi. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

Nahtigal, A. (2012). Učenje hoje po najlonskem traku. Diplomska naloga. Ljubljana. Univerza v Ljubljani.

Rajovič, R. (2016). Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka. Ljubljana. Mladinska knjiga.

Fotografije: Arhiv ČŠOD Gorenje

Igre sodelovanja

Izdelava žogic za žongliranje

Socializacija in timsko delo kot ključ do uspešne šole v naravi in kolesarskega izpita

Povzetek

Šola v naravi v CŠOD Gorenje učencem 5. razreda Osnovne šole Rodica ponuja bogate izkušnje učenja v naravi. Poudarek je na sodelovanju, socializaciji in timskem delu, ki so ključni pri vseh dejavnostih. Učenci spoznavajo naravoslovne in tehniške vsebine, Slovenijo in Pohorje ter se pripravljajo na kolesarski izpit, kjer razvijajo varno vožnjo na spretnostnem poligonu. Poleg učenja se povezujejo tudi pri športnih aktivnostih, pohodih in skupnem bivanju, kar krepi prijateljstva, odgovornost in samostojnost. Šola v naravi je tako pomembna življenjska izkušnja, ki združuje znanje, gibanje in osebnostni razvoj.

Ključne besede: šola v naravi, 5. razred, timsko delo, socializacija, kolesarski izpit, naravoslovje, tehniški dan

Izvedba šole v naravi

Učenci 5. razreda Osnovne šole Rodica smo se tudi letos z veseljem odpravili v šolo v naravi v CŠOD Gorenje. Tja se vsako leto radi vračamo zaradi prijetnega okolja sredi neokrnjene narave ter predvsem zaradi prijaznih, pozitivnih in strokovno usposobljenih učiteljev, ki nam omogočajo kakovostno, varno in prijetno bivanje. Naša šola v naravi je vsebinsko zelo pestra, zato tam izvedemo športni, naravoslovni in tehniški dan. Tehniški dan izvedemo na temo gonil in prenosov (kolesarjenje), kjer učenci spoznavajo delovanje kolesa, prenos gibanja ter pomen pravilne in varne uporabe kolesa v prometu. Učenci spoznavajo tudi Slovenijo in pokrajinske značilnosti Pohorja. Na temo ekologije v življenju izvedemo naravoslovni dan, pri katerem raziskujemo zdravilne rastline, se vključujemo v različne didaktične igre ter skupaj doživljamo naravo in živa bitja. Učenci gradijo bivake in ognjišča, iščejo ter določajo živali in se učijo opazovanja naravnega okolja. Vse te dejavnosti temeljijo na sodelovanju, saj brez timskega dela in prilagajanja ne bi bile uspešno izvedljive.

Kolesarski spretnostni poligon

Sodelovanje kot pomemben del šole v naravi

Šola v naravi ni namenjena le pridobivanju novih vsebin, temveč ima pomembno vlogo tudi pri razvijanju socialnih veščin, sodelovanja in timskega dela. Učenci se s skupnimi dejavnostmi povezujejo, si pomagajo, razvijajo medsebojno zaupanje ter se učijo odgovornosti do sebe in drugih. Prav dobra komunikacija in sodelovanje sta ključna za uspešno izvedbo vseh aktivnosti. Poseben pomen ima tudi dejstvo, da se šole v naravi udeležijo vsi trije oddelki petega razreda hkrati. Tako učenci dobijo priložnost za druženje in sklepanje prijateljstev tudi zunaj svojega oddelka. Skupinsko delo, športne igre in večerno druženje omogočajo boljše medsebojno spoznavanje in sodelovanje z različnimi vrstniki. To je še posebej pomembno, saj se ob koncu 5. razreda učenci medoddelčno premešajo v nove oddelke. Zaradi izkušenj iz šole v naravi je ta prehod lažji, saj že obstajajo prijateljske vezi in občutek pripadnosti širši generaciji.

Priprava na kolesarski izpit

Velik poudarek namenjamo tudi pripravi na praktični del kolesarskega izpita – vožnji na spretnostnem poligonu. Učenci utrjujejo prometna pravila, razvijajo spretnosti varne vožnje ter se učijo zbranosti in odgovornosti. Pri tem si med seboj pomagajo, se spodbujajo in skupaj premagujejo morebitne strahove ali težave. Prav timsko sodelovanje pomembno prispeva k uspešni izvedbi izpita. Pomembno vlogo ima tudi pravilna uporaba kolesarske čelade, ki je obvezna, saj bistveno zmanjšuje tveganje za poškodbe in spodbuja odgovoren odnos do varnosti v prometu. Na kolesarskem spretnostnem poligonu se učenci soočajo z različnimi izzivi, ki zahtevajo zbranost, natančnost in dobro obvladovanje kolesa. Med ovirami morajo prevoziti neenakomerni slalom, zapeljati čez deske z luknjicami,

Začutimo naravo (didaktična igra)

uspešno prevoziti slalom med ožinami ter ohraniti ravnotežje pri vožnji čez žago in ozko desko. Dodatno nalogo predstavlja tudi prenašanje predmeta z desno oziroma levo roko med vožnjo. Na koncu morajo učenci pravilno in pravočasno ustaviti kolo. Pri premagovanju vseh ovir ima zelo pomembno vlogo medsebojno spodbujanje, tolaženje in timsko delo. Učenci si pomagajo z nasveti, opogumljanjem in pozitivnimi besedami, še posebej tisti, ki imajo pri določenih nalogah več težav ali strahu. Prav takšna podpora krepi samozavest posameznika in prispeva k uspešnejšemu premagovanju izzivov. Skupaj se učijo, da vztrajnost, sodelovanje in medsebojno zaupanje vodijo do boljših rezultatov in večje varnosti pri kolesarjenju. Poleg tega učenci sodelujejo v številnih drugih dejavnostih. Ustvarjajo iz naravnih materialov, gradijo bivake, postavljajo ognjišča ter se ob tem posladkajo s pečenim sadjem ali penicami. V potoku raziskujejo vodne in obvodne živali, spoznavajo zdravilne rastline ter se vključujejo v različne športne aktivnosti, kot so pohodi, košarka, nogomet, lokostrelstvo, cirkuške igre in plezanje po plezalni steni. Športni dan smo izvedli z bližnjimi pohodi po vasi Gorenje in njeni okolici. Med hojo smo spoznavali značilnosti pokrajine, opazovali naravo ter se naučili varnega gibanja v skupini. Pohodi so bili tudi priložnost za sproščeno druženje, medsebojno pomoč in krepitev povezanosti med učenci, saj je skupna hoja zahtevala usklajenost, prilagajanje tempu skupine ter medsebojno spodbujanje. Za sprostitev in dodatno povezovanje poskrbi tudi večerna disko zabava, ki je vedno eden najbolj pričakovanih delov programa. Ob glasbi, plesu in druženju nastajajo prijetna prijateljstva ter lepi spomini, ki učence spremljajo še dolgo po vrnitvi domov. Šola v naravi je tako pomembna življenjska izkušnja, kjer učenci poleg znanja razvijajo tudi samostojnost, odgovornost, sodelovanje, strpnost in spoštovanje. Prav zaradi teh dragocenih izkušenj se v CŠOD Gorenje vsako leto vračamo z veseljem.

Zaključek

Šola v naravi v CŠOD Gorenje je za učence 5. razreda Osnovne šole Rodica veliko več kot le učenje izven učilnice. Je priložnost za pridobivanje novih znanj, razvijanje praktičnih spretnosti ter krepitev pomembnih življenjskih vrednot. Z različnimi dejavnostmi učenci spoznavajo pomen sodelovanja, medsebojne pomoči in timskega dela, kar jim pomaga pri premagovanju izzivov, tako na kolesarskem poligonu kot v vsakdanjem življenju. Pridobljene izkušnje, nova prijateljstva in lepi spomini ostanejo z njimi še dolgo po vrnitvi domov ter pomembno oblikujejo njihovo osebnost in medsebojne odnose.

Saša Klemenc,
OŠ Rodica, tudi avtorica fotografij

Viri in literatura:

Vsi viri so lastni. Literatura ni uporabljena na tak način, da bi potrebovala navedbo virov. Članek temelji na uporabi lastnih izkušenj in znanj.

Priprava ognjišča in peka penic

Ustvarjanje bivakov

Razvijanje socialnih veščin v CŠOD Peca

V živalskem svetu bitja pogosto živijo v skupnostih, ki jim povečajo možnosti preživetja. Ne glede na to, ali gre za tropе, črede, družine ali kolonije, je vsem skupno sodelovanje posameznikov. Čebelji panj deluje kot superorganizem, v katerem ima vsaka čebela svojo vlogo, podobno pa je tudi v mravljišču z jasno razdeljenimi nalogami. Pri opicah in drugih primatih je socialna organizacija še posebej razvita, saj šimpanzi živijo v večjih skupnostih z zapletenimi odnosi.

Podobno kot žival je tudi človek po svoji naravi socialno bitje. Že od rojstva naprej smo odvisni od drugih, v odnosih se učimo, razvijamo in oblikujemo svojo identiteto. Skupnost nam daje občutek pripadnosti, varnosti in smisla. Kljub temu pa sodobna družba vse bolj poudarja individualizem in tekmovalnost. Uspeh posameznika se pogosto meri ločeno od skupnosti, sodelovanje pa se včasih postavlja v ozadje.

Prav zato postaja toliko pomembneje, da zavestno ustvarjamo okolja, v katerih se ponovno učimo sodelovanja in medsebojne povezanosti. V Centru šolskih in obšolskih dejavnosti (CŠOD) OE Peca temu namenjamo posebno pozornost. Že samo bivanje pri nas pri otrocih močno vpliva na socialne odnose. Hitro ugotovijo, da morajo sodelovati pri vsakdanjih nalogah, kot sta urejanje sobe in delitev hrane. V medsebojnih odnosih se učijo prilagajanja drugačnosti in različnim značajem, nastajajo nova prijateljstva in krepijo se socialne vezi. Z različnimi športnimi in izkustvenimi vsebinami ciljno

spodbujamo socializacijo: komunikacijo, delitev nalog, skupno reševanje problemov, prevzemanje odgovornosti in reševanje konfliktov.

Ena takšnih aktivnosti je **Motorična pot Peca (pustolovski park)**, kjer udeleženci ne razvijajo le svojih gibalnih sposobnosti, temveč se srečujejo tudi z različnimi problemi, ki jih morajo rešiti skupaj. Pri tem se učijo poslušati drug drugega, deliti ideje in iskati skupne rešitve. Močno izražena je kolegialna pomoč, opaziti pa je tudi empatijo do udeležencev, ki kljub strahu premagajo pot.

Podobno velja za vsebino **Mnogoboj**, pri kateri posamezne naloge zahtevajo sodelovanje celotne skupine. Uspeh ni odvisen od najmočnejšega posameznika, temveč od usklajenosti in povezanosti ekipe.

Poseben izziv so dejavnosti **Preživetja v naravi**. Pri postavljanju bivakov, graditvi pionirskih objektov ali netenju ognja morajo udeleženci nujno sodelovati. Naloge si morajo razdeliti, prevzeti odgovornost in se uskladiti, če želijo doseči skupni cilj. V heterogenih skupinah pridejo velikokrat do izraza otroci, ki mogoče na drugih področjih niso tako močni, posedujejo pa znanje ali sposobnost praktičnega dela.

Pri igri **Disk golf** udeleženci preživijo veliko časa v manjših skupinah in se ogromno gibljejo v naravi. Med tem sodelujejo tako, da se med seboj spodbujajo, komunicirajo, čakajo na vrstni red in spoštujejo dosežke soigralcev. S skupnim sodelovanjem ustvarjajo prijetno vzdušje ter poskrbijo, da je igra zabavna za vse udeležence. Pomemben del programa so nenazadnje tudi **Socializacijske igre**. To so usmerjene aktivnosti, katerih cilj je spoznavanje, vzpostavljanje zaupanja in razvijanje sodelovalnih veščin. Udeleženci z igro premagujejo začetno zadržanost, se povezujejo med seboj ter gradijo odnose, ki temeljijo na spoštovanju in razumevanju.

V svetu, ki pogosto spodbuja individualne dosežke, so takšne izkušnje neprecenljive. Učijo nas, da največ dosežemo skupaj in da smo – tako kot živali v svojih skupnostih – tudi ljudje ustvarjeni za življenje in delovanje v skupini.

***Matej Kodrin**, ČŠOD Peca*

Ko vsak prispeva svoj del – umetnost kot prostor sodelovanja

Povzetek

Na naši šoli smo letos izvedli nekoliko drugačen teambuilding za kolektiv – ustvarjalno delavnico abstraktnega slikanja, katere rezultat ni bil le prijetno druženje, ampak tudi velika skupinska umetnina, ki danes visi v šolski avli kot simbol sodelovanja, povezanosti in skupne energije. Ideja za delavnico je nastala iz želje, da bi sodelavci doživeli nekaj drugačnega. V šolskem prostoru smo pogosto usmerjeni v organizacijo, načrtovanje, reševanje izzivov in vsakodnevno dinamiko dela z učenci, zato hitro pozabimo, kako pomembno je tudi sproščeno povezovanje med zaposlenimi. Tokrat nismo sedeli na predavanju ali reševali nalog v skupinah, ampak smo stopili pred prazna platna, čopiče in barve.

Ključne besede: umetnost, zaposleni, povezanost, sodelovanje

Nekaj nastaja

Delavnica je temeljila na abstraktnem slikanju, ki omogoča svobodno izražanje brez pravil in brez pritiska, da mora biti nekaj »pravilno narisano«. Veliko udeležencev je na začetku povedalo, da ne znajo risati ali slikati, vendar se je prav v tem skrivala lepota procesa – nihče ni potreboval predznanja. Pomembna je bila pripravljenost sodelovati, raziskovati in se prepustiti ustvarjanju.

Vsak udeleženec je dobil svoje platno, ki je predstavljalo del večje celote. Že na začetku smo poudarili, da bo končna umetnina uspela le, če bomo razmišljali tudi drug o drugem – o barvah, prehodih, ritmu in povezovanju motivov. Posameznik je ustvarjal svoj del slike, hkrati pa je moral opazovati, kaj nastaja okoli njega. Prav ta proces je bil izjemno zanimiv, saj je spontano spodbujal komunikacijo, dogovarjanje in sodelovanje.

Nekateri so segli po živahnih in energičnih tonih, drugi po bolj nežnih in umirjenih barvah. Med ustvarjanjem so nastajali pogovori, smeh, ideje in tudi trenutki tišine, ko so se vsi preprosto prepustili barvam in procesu. Postopoma se je začelo kazati, kako posamezni deli prehajajo drug v drugega in kako različni izrazi tvorijo usklajeno celoto.

Ob ustvarjanju se je zelo jasno pokazalo nekaj, kar velja tudi za življenje in delo v šoli – vsak človek prispeva svoj del, svoj pogled, svojo energijo. Sam zase morda ne vidi celotne slike, skupaj pa lahko ustvarimo nekaj veliko večjega. Prav zato je bila ta izkušnja mnogo več kot samo likovna delavnica. Bila je vaja v sodelovanju, poslušanju, prilagajanju in medsebojnem zaupanju.

Izvedba delavnice

Končna umetnina je nastala iz številnih različnih pristopov, karakterjev in občutkov. Ko smo posamezna platna združili v eno veliko sliko, je bil trenutek presenečenja res poseben. Nihče si na začetku ni znal povsem predstavljati, kako bo vse skupaj videti, na koncu pa je nastala močna, barvita in dinamična kompozicija, ki danes krasi šolsko avlo.

Slika ima za naš kolektiv posebno vrednost, saj ni le dekoracija prostora. Predstavlja skupno zgodbo zaposlenih, opomin na sodelovanje in dokaz, da lahko iz različnosti nastane nekaj lepega. Učenci se ob njej pogosto ustavijo, jo opazujejo in sprašujejo, kdo jo je ustvaril. Zanimivo se jim zdi, da so jo naslikali učitelji in drugi zaposleni na šoli. Na ta način umetnina ne povezuje le kolektiva, ampak tudi šolski prostor kot celoto.

Zaključek

Takšne izkušnje nas spomnijo, kako pomembna je ustvarjalnost tudi v odraslem svetu. Umetnost ni na-

Domišljija

Še zadnji popravki

menjena le umetnikom ali likovno nadarjenim posameznikom. Lahko je prostor sprostitve, povezovanja, izražanja in sodelovanja. V šolskem prostoru, kjer je tempo pogosto zelo hiter, so trenutki, ko se zaposleni povežemo tudi na drugačen način, še posebej dragoceni.

Tako kot je v naravi vse medsebojno prepleteno in soodvisno, smo tudi ljudje del širše celote. Vsak prispeva svoj delček, svoje znanje, energijo in odnos. Ko znamo sodelovati, poslušati in ustvarjati skupaj, nastajajo trdnejše vezi in bolj prijetno okolje za vse.

Naša skupinska slika tako ni le umetniški izdelek, ampak simbol skupnosti. Nastala je iz sodelovanja in prav zato ima posebno moč. Včasih za povezovanje ni potrebnih veliko besed – dovolj so že prazno platno, nekaj barv in pripravljenost, da skupaj ustvarimo nekaj novega.

Annmarie Prah,
OŠ Ketteja in Murna, tudi avtorica fotografij

Viri in literatura:

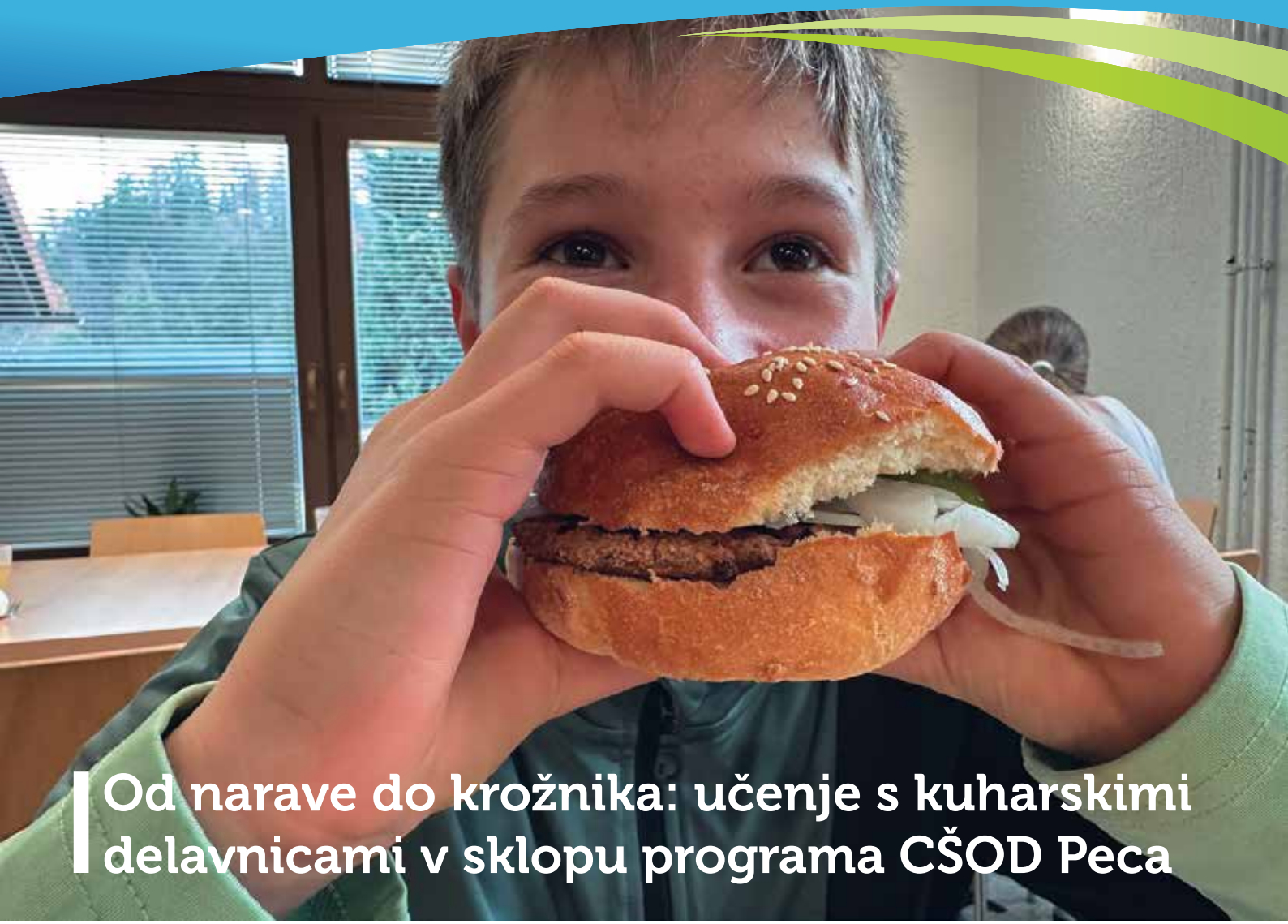
Vsi viri so lastni. Literatura ni uporabljena na tak način, da bi potrebovala navedbo virov. Članek temelji na uporabi lastnih izkušenj in znanj.

Končna razstava

Skupna mavrica

Od narave do krožnika: učenje s kuharskimi delavnicami v sklopu programa CŠOD Peca

Projekt Kuhnapato, vegi hamburger, foto Metka Tajzel

Hrana je bila na Koroškem od nekdaj tesno povezana z naravnim okoljem, letnimi časi in načinom življenja ljudi. Prebivalci so živeli v neposrednem stiku z zemljo, zato so dobro poznali njene darove ter jih znali smiselno uporabljati. Preproste jedi so nastajale iz sestavin, ki so jih pridelali doma ali našli v naravi. Takšna prehrana ni bila le vsakodnevna potreba, temveč pomemben del življenjskega ritma in kulturne dediščine, ki se je prenašala iz roda v rod.

V sodobnem času otroci pogosto nimajo več neposrednega stika z nastajanjem hrane. Velik del prehrane prihaja iz trgovin, zato se lahko hitro izgubi občutek za to, od kod hrana izvira in koliko znanja, časa ter truda je potrebnega, da nastane preprost obrok. Prav zato imajo dejavnosti, ki povezujejo naravo, tradicijo in praktično delo, pomembno vlogo pri učenju in razumevanju sveta.

Kuharske delavnice, ki jih izvajamo v okviru programov šole v naravi CŠOD Peca, učencem omogočajo prav takšno izkušnjo. Otroci z delom, raziskovanjem in sodelovanjem spoznavajo tradicionalne načine priprave hrane ter pomen lokalnih sestavin. Okusi, vonji in dotik sestavin postanejo učni pripomočki, s katerimi lažje razumejo povezanost človeka z naravo. Ob tem se učijo tudi spoštljivega odnosa do hrane, naravnih virov in dela ljudi, ki hrano pridelujejo.

V sklopu programa CŠOD Peca izvajamo več kuharskih delavnic, ki na različne načine povezujejo naravo in tradicionalno znanje: **Dobrote iz narave – divja košta, Od zrna do hlebca kruha, Knapovška košta,** sodelujemo pa tudi v projektu **Kuhnapato**. Vsaka delavnica poudarja drug vidik prehranske dediščine ter učencem ponuja priložnost za aktivno in izkustveno učenje.

Dobrote iz narave – divja košta

Delavnica *Dobrote iz narave – divja košta* temelji na spoznavanju užitnih rastlin in darov narave. Učenci tako odkrivajo, da narava ponuja številne užitne in uporabne rastline, ki jih danes pogosto ne poznamo več. Najprej raziskujejo okolico ter spoznavajo rastline, ki so jih naši predniki uporabljali v vsakodnevni prehrani. Nato iz nabranih sestavin pripravijo preproste jedi, kot so zeliščni namazi, čaji, smutiji/zmešančki ali prigrizki iz divjih rastlin.

Od zrna do hlebca kruha

Delavnica *Od zrna do hlebca kruha* učence popelje skozi celoten proces nastajanja kruha. Spoznajo pomen žita, načine mletja (uporabljajo ročne mlinčke na kamen) ter pripravo testa in peko kruha. Na ta način razumejo, koliko dela, potrpežljivosti in znanja je potrebnega, da kruh pride na mizo.

Posebno pozornost namenimo tudi različnim vrstam žit in mok. Poleg pšenice spoznavajo ajdo in piro, ki sta pomemben del naše prehranske in kulturne dediščine. Obe predstavljata kakovostno alternativo beli moki, ki je zaradi predelave osiromašena za del hranilnih snovi.

Ko učenci sami meljejo zrnje in primerjajo različne vrste moke, spoznavajo, kako izbira sestavin vpliva na okus, teksturo in hranilno vrednost kruha. S tem razvijajo razumevanje pomena lokalno pridelane hrane ter se seznanjajo z možnostmi bolj zdrave in raznovrstne prehrane.

Knapovška košta

Program *Knapovška košta* učence na izkustveno seznanja s kulturno dediščino Koroške ter z življenjem

Projekt Kuhnapato, široki rezanci, foto Metka Tajzel

Projekt Kuhnapato, testenine z lečino omako, foto Metka Tajzel

Projekt Kuhnapato, foto Metka Tajzel

Projekt Kuhnapato, foto Anka Peljhan

knapov, ki so pomembno zaznamovali razvoj številnih krajev v regiji. Osrednji del delavnice je priprava tradicionalne koroške sladice – *kločevih nudlnov*.

V zgodbah o življenju knapov, njihovem delu in prehranskih navadah spoznavajo, kako so naravne danosti, težko fizično delo in način življenja vplivali na prehrano ljudi nekoč. Posebno vrednost programu daje tudi stik s pristnim koroškim narečjem, ki učencem približa jezikovno pestrost domačega okolja.

Sodelovanje v projektu Kuhnapato

Projekt *Kuhnapato* povezuje kulinarično dediščino, medgeneracijsko sodelovanje in sodoben trajnostni način življenja. Učence spodbuja k raziskovanju pozabljenih jedi naših prednikov, uporabi lokalnih in sezon-

Od zrna do hlebca kruha, foto Metka Tajzel

Knapovška košta, foto Metka Tajzel

skih sestavin ter pripravi zdravih obrokov z manj predelanimi živili. Ob tem razvijajo spoštljiv odnos do hrane, spoznavajo pomen zmanjševanja zavržkov ter pridobivajo praktične kuharske spretnosti. Projekt krepi zavedanje o pomenu doma pripravljene hrane, kulturne dediščine in odgovornega odnosa do okolja ter lastnega zdravja.

Kuhanje v skupini spodbuja sodelovanje, komunikacijo in prevzemanje odgovornosti. Učenci si razdelijo naloge, si med seboj pomagajo in skupaj ustvarijo končni izdelek, kar krepi občutek pripadnosti in zadovoljstva ob doseženem cilju.

Kuharske delavnice v sklopu programa CŠOD Peca so zato pomemben del izkustvenega učenja, saj omogočajo povezovanje teoretičnega znanja s praktično izkušnjo. Ob pripravi jedi učenci spoznavajo naravno in kulturno okolje, pomen lokalno pridelane hrane ter bogastvo kulinarične dediščine. Ob tem razvijajo spretnosti, ki jih bodo lahko uporabljali tudi v vsakdanjem življenju, hkrati pa krepijo odgovoren odnos do hrane, narave in skupnosti. Pot od narave do krožnika tako postane več kot le priprava obroka – postane priložnost za celostno učenje, raziskovanje in ohranjanje dediščine za prihodnje generacije.

***Saša Lotrič**, CŠOD Peca*

Dobrote iz narave - namaz iz zelišč, foto Metka Tajzel

Dobrote iz narave, nabiranje divjih zelišč, foto Metka Tajzel

C Š O D